

TARSUS TİCARET BORSASI

AYÇİÇEĞİ RAPORU

GİRİŞ

Ayçiçeği dünyada ve Türkiye’de en önemli yağ bitkilerinden biri olup, ülkemizde çoğunlukla yağlık olarak yetiştirilmektedir. Hemen her bölgemizde yetişen, yüksek oranda ve kaliteli yağ içeren ayçiçeği ülkemizde yağ bitkileri ekim alanı 500–650 bin hektarla pamukla aynı sırayı paylaşmakta ve bitkisel yağ tüketiminin yaklaşık %50’sini karşılamaktadır.

Doğu Asya’nın yağlı tohumlar ve bitkisel yağ talebinin artması ile Küresel yağlı tohumlar ve bitkisel yağ pazarlarının geçen yıllar içerisinde yüksek bir büyüme eğilimi ile küresel üretiminin de yükselmesini sağlamıştır.

Avrupa Birliğinin 2003/30/EC Direktifi ile 2005 sonunda piyasaya arz edilen fosil Yakıtlarına %2 oranında, 2010 yılından sonra %5,75 oranında biyoyakıt eklenmesi zorunluluğu getirilmiştir.

Ayçiçeği yağı; dünya da hiçbir üretici küresel üretimin % 15’inin üzerinde üretim gerçekleştirememektedir.

	ÜRETİM	DÜNYA ORT. VERİM
2013-2014 yılı	43,337 milyon ton	168 KĞ
2014-2015 yılı	40,726 milyon ton	167 KĞ
2015-2016 yılı tahmini	41,452 milyon ton	167 KĞ

Ayçiçeği (Yağlık)	Ekilen alan(dekar)	Hasat edilen alan(dekar)	Uretim(ton)	Verim(kg/da)
2013	5.202.600	5.201.381	1.380.000	265
2014	5.524.651	5.496.827	1.480.000	269
2015	5.689.950	5.689.013	1.500.000	264

Ayçiçeği üretiminin en fazla gerçekleştirildiği üretici ülkeler arasında en yüksek verim sırasıyla Çin, Türkiye ve AB ülkelerine aittir. Çin'in ayçiçeği verimi dekarda 261 kg, ülkemiz 265 kg ile dünya ortalamasının üzerindedir.

Dünya bitkisel ham yağ üretiminin % 11,4'ü ayçiçeğinden karşılanmaktadır.

TÜRKİYE ÜRETİMİ

Türkiye'de bitkisel ham yağ üretiminin **YAKLAŞIK % 50'si** ayçiçeğinden karşılanmaktadır. Ayrıca ayçiçeği çerezlik olarak da tüketilmekte olup, ayçiçeği üretiminin % 2,6'sı çerezlik olarak tüketilmektedir.

Ülkemizde yağlık ayçiçeği en fazla Trakya-Marmara Bölgesinde (%47,2); üretilmekte olup, bu bölgeyi %29,2 ile Orta Anadolu, %12 ile Karadeniz, %8,7 ile Akdeniz Bölgeleri izlemektedir. Ayçiçeği üretiminde il düzeyinde de yoğunlaşma vardır. Toplam 5 ilin üretimleri toplam üretimin yüzde 60'ını oluşturmaktadır. Bu illerden Konya toplam üretimin yüzde 17'sini karşılayarak ilk sırada yer almaktadır. Konya ilini Tekirdağ, Edirne, Adana ve Kırklareli illeri takip etmektedir. Bu illerimizi ise sırasıyla Çanakkale, Çorum, Samsun, Balıkesir, Aksaray, Eskişehir izlemektedir.

Türkiye'nin bitkisel yağ ihtiyacı, nüfus artışına ve kişi başına tüketilen yağ oranının yükselmesine paralel olarak artış göstermektedir. Bu artış, diğer ülkelere göre Türkiye'de daha yüksek oranlarda seyretmektedir.

Türkiye'nin yıllık yağ tüketimi yaklaşık olarak 1 milyon ton civarındadır. Bununda yaklaşık 10 bin tonu hayvansal yağlardan, geriye kalanı ise bitkisel yağlardan karşılanmaktadır. Bitkisel yağlar içerisinde ise ayçiçeğinin payı ortalama 600 bin ton ile en yüksek miktara sahiptir.

Bitkisel Yağ Sanayicileri Derneği'nin verilerine göre, 5 milyar doları bulan cirosuyla bitkisel yağ sektöründe; 7,4 milyon ton kapasiteli kırma sanayinde 88 adet faal, 22 adet gayri faal toplam 110 tesis bulunmaktadır. Ayrıca, 4 milyon ton kapasiteli rafinasyon yağ sanayinde de; 81 adet faal, 19 adet gayri faal olmak üzere toplam 100 tesis mevcuttur.

Ülkemizde bölgeler itibariyle ve ürün desenleri içinde yağlı tohumlar üretimine de yer verilmelidir. Türkiye'nin ayçiçeği potansiyel üretim alanı 1.450.000 ha'dır. Ancak bu potansiyel üretim alanının yaklaşık 650.000 ha'dan yararlanılmaktadır. Aradaki oluşan 800.000 ha'lık alana ayçiçeği ekilir ve ortalama olarak da verim 170 kg/da olur ise ayçiçeğinde yıllık 1.450.000 ton üretim değerine ulaşılabilir böylece de ülkemizin ithalat ile karşılanan bitkisel yağ açığı karşılanmış olacaktır.

Türkiye'de yılda ortalama 1 milyon ton bitkisel yağ tüketilmesine karşın, yılda ortalama 350-400 bin ton yağ da ihraç edilmektedir. Hem iç tüketim hem de ihracat için ihtiyaç duyulan ayçiçeği üretimi ise 3 milyon ton civarında olmaktadır. Buna karşın Türkiye ihtiyacı duyulan bu miktarın ancak üçte birini yani yaklaşık 1 milyon tonunu üretiyor. Üretim yetersiz olduğu için tohum veya ham yağ olarak da ihtiyacın büyük bölümü ithal ediliyor.

KAYNAK: Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü

TÜRKİYE YAĞLIK AYÇİÇEK TOHUMU 2013-2014 ve 2015 YILI EKİM ALANI, ÜRETİM VE VERİMİ

	Yıl	Ekilen alan(dekar)	Hasat edilen alan(dekar)	Üretim(ton)	Verim(kg/da)
Kuzeydoğu Anadolu	2013	9,646	9,646	1,897	197
	2014	5,787	5,787	1,069	185
	2015	5,35	5,35	1,011	189
Ortadoğu Anadolu	2013	42,397	42,38	10,125	239
	2014	23,796	23,796	4,021	169
	2015	20,412	20,399	3,975	195
Güneydoğu Anadolu	2013	61,629	61,629	12,931	210
	2014	42,807	42,455	9,106	214
	2015	80,225	79,805	17,124	215
İstanbul	2013	120,542	120,542	23,705	197
	2014	151,721	151,721	34,424	227
	2015	160,694	160,694	35,795	223
Batı Marmara	2013	2.555.608	2.555.444	594,601	233
	2014	2.962.131	2.949.936	748,847	254
	2015	3.318.115	3.318.115	753,979	227
Ege	2013	75,259	75,259	15,867	211
	2014	68,011	68,011	14,12	208
	2015	63,344	63,344	13,616	215
Doğu Marmara	2013	254,376	254,03	72,012	283
	2014	245,158	244,772	64,046	262
	2015	219,765	219,765	58,744	267
Batı Anadolu	2013	798,504	798,504	295,253	370
	2014	726,349	717,919	292,159	407
	2015	567,635	567,131	238,963	421
Akdeniz	2013	426,765	426,765	119,825	281
	2014	442,341	442,337	111,434	252
	2015	521,473	521,473	155,74	299
Ortaanadolu	2013	232,724	232,032	70,421	303
	2014	206,177	206,177	61,749	299
	2015	151,61	151,61	52,988	350
Batıkaradeniz	2013	625,15	625,15	163,363	261
	2014	650,373	643,916	139,025	216
	2015	581,327	581,327	168,065	289
2013		<u>5.202.600</u>	<u>5.201.381</u>	<u>1.380.000</u>	<u>265</u>
2014		<u>5.524.651</u>	<u>5.496.827</u>	<u>1.480.000</u>	<u>269</u>
2015		<u>5.689.950</u>	<u>5.689.013</u>	<u>1.500.000</u>	<u>264</u>

KAYNAK: TÜİK

Ayçiçeği (Yağlık) 2015 yılı	Ekilen alan(dekar)	Hasat edilen alan(dekar)	Üretim(ton)	Verim(kg/da)
Erzurum, Erzincan, Bayburt	804	804	178	221
Ağrı,Kars,Iğdır,Ardahan	4,546	4,546	833	183
Van,Muş,Bitlis,Hakkari	20,412	20,399	3,975	195
Gaziantep,Adıyaman,Kilis	6,902	6,902	2,414	350
Şanlıurfa,Diyarbakır	73,323	72,903	14,71	202
İstanbul	160,694	160,694	35,795	223
Tekirdağ,Edirne,Kırklareli	3.002.258	3.002.258	682,583	227
Balıkesir,Çanakkale	315,857	315,857	71,396	226
İzmir	14,297	14,297	3,922	274
Aydın,Denizli,Muğla	6,771	6,771	2,306	341
Manisa,Afyon,Kütahya,Uşak	42,276	42,276	7,388	175
Bursa,Eskişehir,Bilecik	179,94	179,94	49,98	278
Kocaeli,Sakarya,Düzce,Bolu,Yalova	39,825	39,825	8,764	220
Ankara	48,096	47,592	9,636	202
Konya,Karaman	519,539	519,539	229,327	441
Antalya,Isparta,Burdur	3,032	3,032	508	168
Adana,Mersin	465,326	465,326	141,637	304
Hatay,Kahramanmaraş,Osmaniye	53,115	53,115	13,595	256
Kırıkkale,Aksaray,Niğde,Nevşehir,Kırşehir	138,092	138,092	50,827	368
Kayseri,Sivas,Yozgat	13,518	13,518	2,161	160
Zonguldak	3,489	3,489	368	105
Kastamonu,Çankırı,Sinop	101	101	13	129
Samsun,Tokat,Çorum,Amasya	577,737	577,737	167,684	290

KAYNAK: TUİK

DÜNYADA YAĞLI TOHURLU BİTKİLER VE BİTKİSEL YAĞLARA BAKIŞ

Dünya yağlı tohum üretiminde ayçiçeğinin payı ortalama % 12 civarındadır. Dünya ticaretine konu olan yağlı tohum miktarı, 110 ile 130 milyon ton arasındadır. Amerikan Tarım Bakanlığı Dış Tarım Servisi'nin (USDA FAS) 2013/14 sezonu verilerine göre; dünya yağlı tohumlar ticareti yaklaşık 129 milyon ton civarındadır. Dünya bitkisel yağ üretiminde ise ilk sırayı Endonezya almakta, onu sırasıyla; Çin, Malezya, AB, ABD, Arjantin ve Brezilya izlemektedir

Soya fasulyesinde ortaya çıkan gelişmeler diğer tüm yağlı tohum ve türevleri piyasalarını da etkilemektedir. Dünya genelinde 500 milyon ton civarında gerçekleşen yağlı tohum üretiminde 287 milyon ton ile yaklaşık % 60 paya sahip soya fasulyesi, % 11,4 paya sahip ayçiçeği de dahil olmak üzere tüm yağlı tohumların içinde lokomotif pozisyonundadır.

Oil World verilerine göre dünyada üretilen yağlı tohumlu bitkilerin ve hayvansal yağların % 75'inin gıda amaçlı, % 13'ünün yem ve kimyasal yağ, % 12'sinin ise biodizel üretimi amaçlı kullanıldığı belirtilmektedir.

Türkiye'nin yıllık yağ tüketimi yaklaşık olarak 900 bin ton civarındadır. Bununda yaklaşık 10 bin tonu hayvansal yağlardan, geriye kalanı ise bitkisel yağlardan

karşılanmaktadır. Bitkisel yağlar içerisinde ise ayçiçeğinin payı ortalama 650 bin ton ile en yüksek miktara sahiptir.

Dünya yağlı tohum üretiminde ilk sırada yer alan ABD' yi sırasıyla; Brezilya, Arjantin, Çin ve Hindistan takip etmekte olup, söz konusu beş ülkenin dünya üretimindeki payı yaklaşık % 70 seviyelerindedir.

Ayçiçeği tarımı dünyada en fazla Ukrayna, Rusya, AB-28 ve Arjantin'de yapılmakta olup bu ülkeler dünya üretiminin yaklaşık % 75'ini teşkil etmektedir.

DÜNYA ÜRETİMİ

Öte yandan, dünya ayçiçeği yağı üretiminde ilk sırada yer alan Ukrayna'yı sırasıyla Rusya, AB-28, Arjantin ve Türkiye izlemektedir

Top Ten Sunflower Seed Producing Countries

Rank	Area	Production (Int \$1000)	Production (MT)
1	Ukraine	2,253,212	8,387,100
2	Russian Federation	2,052,333	7,992,714
3	Argentina	915,794	3,340,520
4	China, mainland	452,797	2,369,000
5	Romania	382,755	1,398,203
6	Turkey	371,630	1,370,000
7	Hungary	350,713	1,316,545
8	Bulgaria	320,416	1,387,780
9	United Republic of Tanzania	307,547	1,125,000
10	France	283,554	1,572,952

Tablo:1 DÜNYA AYÇİÇEK TOHUM ÜRETİMİ(Milyon Ton)

<i>World Supply & Disappearance</i>						
<i>October through September</i>						
Sunflower Seed	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15 Revised	2015/16 Forecast
Area Harvested (1,000 HA)	23923	25856	25470	25730	24447	24755
Yield (MT/HA)	1,4	1,53	1,4	1,68	1,67	1,67
Production						
Argentina	3665	3775	2850	2250	2800	3000

European Union	6975	8323	7018	9105	8879	7758
China	1710	1700	1730	2423	2380	2350
Russia	5820	9500	8000	10200	9100	9600
Ukraine	8000	9500	8387	10941	10000	11200
United States	1241	925	1264	917	1005	1326
India	650	620	615	580	390	360
Turkey	1020	940	1100	1450	1200	1150
Other	4491	4226	4783	5471	4972	4708
TOTAL	33572	39509	35747	43337	40726	41452

<i>World Supply & Disappearance October through September</i>						
Sunflower Seed	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15 Revised	2015/16 Forecast
Seed Import						
Turkey	719	844	627	581	447	400
European Union	393	291	220	329	275	290
Other	620	830	638	1050	1059	843
TOTAL	1732	1965	1485	1960	1781	1533
Seed Exports						
Argentina	70	83	85	80	68	80
United States	144	114	144	132	126	135
Russia	13	402	59	131	61	50
Ukraine	446	284	124	71	123	160
Other	1083	1097	1128	1536	1394	1107
TOTAL	1756	1980	1540	1950	1772	1532
Oilseed Crushed	30034	36145	32355	38360	36234	36850
Sunflower Oil	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15 Revised	2015/16 Forecast
Oil Opening Stocks	1287	1212	1858	1645	1989	1781
Oil Production	12418	15171	13554	16102	15097	15360

<i>World Supply & Disappearance October through September</i>						
Sunflower Seed	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15 Revised	2015/16 Forecast
Oil Imports						
Iran	125	300	197	306	328	330
Turkey	403	681	656	773	789	850
Egypt	315	863	643	777	295	300
European Union	883	1046	936	1128	882	1170
India	776	1151	939	1578	1531	1500
Others	2381	3094	2894	3644	3507	3689
TOTAL	4883	7135	6265	8206	7332	7839
Oil Exports						
Argentina	893	936	612	435	496	560

European Union	157	200	235	367	412	320
Russia	195	1505	1088	1810	1406	1560
Ukraine	2654	3454	3120	4280	3734	4180
United States	38	19	29	37	29	30
Others	922	1166	1101	1359	1252	1228
TOTAL	4859	7280	6185	8288	7329	7878
Disappearance	12493	14525	13767	15758	15305	15327
Ending Stocks	1212	1858	1645	1989	1781	1814
Sunflower Meal	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15 Revised	2015/16 Forecast
Meal Production	14128	16934	15033	17492	16533	16714
Meal Import	4645	6955	5465	6300	5781	6237
Meal Exports	4703	6980	5450	6360	5828	6194
Disappearance	14084	16845	15120	17450	16535	16735
Ending Stocks	408	407	318	293	243	264

* Table updated January 14, 2016; Source: Oil World and USDA

<http://www.sunflowerusa.com/stats/world-supply/>

Kaynak bilgilerine göre üretim alanlarının tüm dünya üretici ülkelerinde iniş çıkışlı olacağı yönündedir.

YILLARA GÖRE TÜRKİYE'NİN AYÇİÇEK TOHUMU İTHALATI Bin Ton

2011	2012	2013	2014	2015
905,686	754,162	710,843	556,909	340,192

[http://www.trademap.org/\(X\(1\)S\(fia0hkqtybiht23b2isn5ail\)\)/Country_SelProductCountry_TS.aspx](http://www.trademap.org/(X(1)S(fia0hkqtybiht23b2isn5ail))/Country_SelProductCountry_TS.aspx)

ÜLKELER İTİBARIYLA YAĞLIK AYÇİÇEĞİ TOHUMU İHRACATI (Bin Ton)

2011	2012	2013	2014	2015
32,352	40,148	32,311	33,351	30,618

Kaynak: trademap

Ülkeler itibariyle yağlık ayçiçeği tohumu ihracatında da görüldüğü üzere ilk sırada AB yer almaktadır.

İHRACAT (Bin Ton)

Sunflower Seed	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15 Revised	2015/16 Forecast
Arjantin	70	83	85	80	68	80
Amerika	144	114	144	132	126	135
Rusya	13	402	59	131	61	50
Ukranya	446	284	124	71	123	160
Diğer	1083	1097	1128	1536	1394	1107
TOTAL	1756	1980	1540	1950	1772	1532

ÜLKELER İTİBARIYLA AYÇİÇEK YAĞI İTHALATI (Bin Ton)

YAĞ İTHALATINDA ()						
Sunflower Seed	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15 Revised	2015/16 Forecast
Iran	125	300	197	306	328	330
Türkiye	403	681	656	773	789	850
Mısır	315	863	643	777	295	300
AvruBirligi	883	1046	936	1128	882	1170
Hindistan	776	1151	939	1578	1531	1500
Diğer	2381	3094	2894	3644	3507	3689
TOTAL	4883	7135	6265	8206	7332	7839

ÜLKELER İTİBARIYLA AYÇİÇEK YAĞI İHRACATI (Bin Ton)

ÜLKELER	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15(*)
Ukrayna	2.196	2.552	2.654	3.454	3.120	4.300	3.800
Rusya	834	503	195	1.505	1.088	1.807	1.400
Arjantin	1.081	727	893	936	612	435	435
Türkiye	333	126	347	530	522	674	620
AB-28	133	143	157	200	235	368	380
Diğer Avrupa	95	124	105	117	121	142	134
Bolivya	87	87	57	61	63	60	-
Diğer ülkeler	491	503	450	478	487	599	532
Dünya	5.250	4.765	4.859	7.280	6.185	8.325	7.300

Kaynak: Oil World Monthly (23 Ocak 2015), (*) Tahmini

Ülkemizin yıllar itibariyle ayçiçeği yağı üretimi aşağıdaki tabloda görülmektedir. Son on yılın ortalaması 500 bin ton dolayında olup, tohum üretimindeki artışa paralel olarak yağ üretimimiz de son yıllarda oldukça artış göstermiş ve 700 bin ton seviyelerinde gerçekleşmiştir.

TÜRKİYE AYÇİÇEĞİ YAĞI ÜRETİMİ

YILLAR	ÜRETİM (Ton)
2010/11	680.000
2011/12	705.000
2012/13	691.000
2013/14	792.000
2014/15(*)	725.000

KAYNAK: 2014 YILI AYÇİÇEĞİ RAPORU

KOOPERATİFÇİLİK GENEL MDR.

Dünyada ayçiçeği yağını en çok kullanan ülkelerden biride Türkiye'dir. Türkiye'de ayçiçeği yağı tüketimi yıllık yaklaşık olarak 650 -700 bin tondur. Ancak ülke mahsulünden elde edilen ayçiçeği yağı ise yıllık yaklaşık olarak 400-450 bin ton olmaktadır. Ortaya çıkan bu açık ithalat ile karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle ayçiçeği, ülkemizin önemli ithal kalemlerinden biri olup, Türkiye, Avrupa Birliği'nden sonra en büyük ithalatçı ülke konumundadır.

TÜRKİYE'DE AYÇİÇEĞİ TİCARETİ

Türkiye'de artan nüfus ve buna bağlı olarak kişi başına tüketimin artması sebebiyle yağ üretimi tüketimi karşılayamamakta, giderek artan yağ açığı ithalat yoluyla giderilmektedir.

Yağ bitkileri üretimiyle ilgili istikrarlı bir planlamanın olmaması, mevcut üretim potansiyelinden yeterince yararlanılmamasına, bitkisel yağ açığının artmasına ve sanayinin dışarıya bağımlılığının artmasına yol açmaktadır.

Son 10 yıl ortalamasında Türkiye'nin bitkisel yağ ihtiyacının yaklaşık %70'inin ithal tohum ve ithal ham yağdan karşılanmıştır. Ayçiçeği tohumu ithalatına ilave olarak işlenmiş ve ham ayçiçeği yağı ithalatı da yapılmaktadır.

TÜRKİYE'NİN YAĞLIK AYÇİÇEĞİ TOHUMU İTHALAT VE İHRACATI

YILLAR	İTHALAT		İHRACAT	
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)
2010	645.607	348.113	21.643	58.912
2011	905.686	589.577	32.402	81.161
2012	754.162	443.958	56.268	114.321
2013	710.843	474.001	34.700	103.301
2014	556.909	406.154	33.521	111.730

TÜRKİYE'NİN AYÇİÇEĞİ YAĞI İTHALAT VE İHRACATI

YILLAR	İTHALAT		İHRACAT	
	Miktar (ton)	Değer (bin \$)	Miktar (ton)	Değer (bin \$)
2010	223.998	271.020	75.886	100.509
2011	469.858	629.068	204.872	338.658
2012	742.877	987.295	271.257	416.884
2013	625.849	908.122	346.255	496.198
2014	812.401	1.177.993	665.241	790.130

ARZ-KULLANIM	YAĞLI TOHUM ARZ		Y.TOHUM KULLANIM	İŞLENEN YAĞLI TOHUM	YAĞ ARZ				KULLANIM					
	Yurt İçi Yağlı tohum üretimi	İthal Tohum	FULLFAT, YEM,TOHUMLUK	KIRMA	Yurt İçi Tohum Ham Yağ	İthal Tohum Ham Yağ	İthal Ham Yağ	TOPLAM HAM YAĞ ARZI	DİĞER Yem, Boya, Sabun	İHRACAT		İÇ TÜKETİM		TOPLAM YAĞ KULLANIM
										Sıvı yağ	Margarin	Margarin	Sıvı Yağ	
Ayçiçeği	1.000	659		1.659	410	283	236	929	18	126	_		766	910
Soya Fasulyesi	55	1.756	1.200	611	_	110	10	120	41	10	5	40	20	116
Mısırözü Yağı	_	_	_	_	20	_	55	75	_	20	_	_	51	71
Pamuk	1.150	10	60	1.100	144	_	5	149	79	8	_	25	32	144
Palm Yağı	_	_	_	_	_	_	509	509	75	_	83	340		498
Kolza Yağı	110	307	_	417	45	129	_	174	-	10	5	69	83	167
TOPLAM	2.315	2.732	1.260	3.787	619	522	815	1.956	213	174	102	532	952	1.906

KAYNAK BYSD

DÜNYA YAĞLI TOHUM ÜRETİMİ (Milyon TON)					
	2010	2011	2012	2013	2014
SOYA FASULYESİ	264	239	268	283	315
AYÇİÇEK TOHUMU	34	41	36	43	40
KOLZA TOHUMU	61	61	63	71	71
PAMUK TOHUMU	44	48	46	45	45
DİĞER T.	58	57	61	62	61
TOPLAM	461	446	474	504	532

Kaynak: USDA

DÜNYA BİTKİSEL HAM YAĞ ÜRETİMİ (MİLYON TON)					
	2010	2011	2012	2013	2014
SOYA YAĞI	41	43	43	47	47
PAMUK YAĞI	5	5	5	5	5
AYÇİÇEK YAĞI	12	15	14	16	15
KOLZA YAĞI	24	24	25	26	27
PALM YAĞI	49	52	56	59	63
DİĞER YAĞLAR	18	18	18	18	19
TOPLAM	149	157	161	171	176

Kaynak: USDA

(BİN TON)

ARZ-KULLANIM	YAĞLI TOHUM ARZ		Y.TOHUM KULLANIM	İŞLENEN YAĞLI TOHUM	YAĞ ARZ				KULLANIM					
	Yurt İçi Yağlı Tohum Üretimi	İthal Tohum	FULLFAT, YEM,TOHUMLUK	KIRMA	Yurt İçi Tohum Ham Yağ	İthal Tohum Ham Yağ	İthal Ham Yağ	TOPLAM HAM YAĞ ARZI	DiĞER	İHRACAT		İÇ TÜKETİM		TOPLAM YAĞ KULLANIM
									Yem, Boya, Sabun	Sıvı yağ	Margarin	Margarin	Sıvı Yağ	
Ayçiçeği	1.200	605		1.805	492	260	812	1.564	75	685			742	1.502
Soya Fasulyesi	153	2.008	1.211	950	27	171	5	203	160	3	5	17	7	192
Mısırözü Yağı					30	35	23	88		20			61	81
Pamuk	1.200	2		1.202	156			156	6	1	16	57	60	140
Palm Yağı							719	719	128		119	436		683
Kolza Yağı	112	437		549	41	175	3	219	15		17	64	110	206
Aspir Yağı	76	37		113	25	12		37	35					35
Keten/Ketencik		131		131		47		47	38	6				44
TOPLAM	2.741	3.220	1.211	4.750	771	700	1.562	3.033	457	715	157	574	980	2.883

*Margarin iç tüketimi 623 bin ton olup tablodaki miktar kullanılan bitkisel yağ miktarıdır.KAYNAK BYSD

Türkiye'nin Yağlık Ayçiçeği Tohumu ve Ayçiçeği Yağı İthalatı

Yağlık ayçiçeği tohumu ithalatının yaklaşık yarısını Bulgaristan'dan, diğer bölümün büyük bir kısmını ise Ukrayna, Romanya, Rusya ve Moldova'dan, ayçiçeği yağı ithalatının yaklaşık yarısını Ukrayna'dan, diğer bölümün büyük bir kısmını ise Rusya, Arjantin, Romanya ve Bulgaristan'dan yapmaktadır. Tohum ithalatında Bulgaristan, ham yağ ithalatında ise Ukrayna yaklaşık %50 pay almaktadır.

ALIM FİYATLARI

Yağlık ayçiçeği 1969 yılından itibaren uzunca bir süre destekleme alımları kapsamında tutulmuş; ancak 1994 yılında uygulanan Ekonomik İstikrar Programı çerçevesinde destekleme kapsamından çıkarılmıştır. Gerek birliklerin gerekse de alım yapan kuruluşun dünya fiyatından ürün almasını sağlamak, hem de üreticinin mağduriyetini gidermek amacıyla 1999 yılı ürünü yağlık ayçiçeğinde uygulanmaya başlanan prim sistemi halen devam etmektedir.

Yağlık ayçiçeği tohumu alımı gerçekleştiren tarım satış kooperatifleri birliklerinin 2002-2014 yıllarını kapsayan dönemde alım fiyatlarındaki artışın %165 civarındadır. Ancak söz konusu dönemde kimyasal gübre fiyatları cinsine göre %240-%320 düzeyinde artmış; karma yem ve mazot fiyatlarındaki artış ise %300'ü bulmuştur.

TÜRKİYE YAĞLIK AYÇİÇEK TOHUMU EKİM ALANI, ÜRETİMİ VE VERİMİ

Türkiye'de yılda ortalama 1 milyon ton bitkisel yağ tüketilmesine karşın, yılda ortalama 350-400 bin ton yağ da ihraç edilmektedir. Hem iç tüketim hem de ihracat için ihtiyaç duyulan ayçiçeği üretimi ise 3 milyon ton civarında olmaktadır. Buna karşın Türkiye ihtiyacı duyulan bu miktarın ancak üçte birini yani yaklaşık 1 milyon tonunu üretiyor. Üretim yetersiz olduğu için tohum veya ham yağ olarak da ihtiyacın büyük bölümü ithal ediliyor.

KIRMA KAPASİTEMİZ VE AYÇİÇEK YAĞI TÜKETİMİMİZ (Bin Ton)

	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Kırma Kapasitemiz	1.590	1.730	1.695	1.640	2.020	1.900
Tüketim Miktarı	650	726	846	825	875	865

Kaynak: Oil World Montly

Ülkemizin yıllık yağlık ayçiçeği kırma kapasitesi 1.850.000 tona, yıllık ayçiçek yağı tüketimimiz ise yaklaşık 900 bin tona yükselmiş bulunmaktadır.

SEKTÖRÜN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Yağlı tohumlardaki üretim maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle dış pazar fiyatlarıyla rekabet edememesi, birim alandaki getirisinin düşük olması sebebiyle, yetiştirildikleri bölgelerdeki alternatif ürünlerle rekabet edememesi, Dünya ham yağ fiyatlarının Türkiye'ye göre daha düşük olması, ürün planlamasının ve yağlı tohum üretimin artırılmasına yönelik politikaların etkin olamaması, Türkiye'de yağlı tohum üretiminin yeterli olmayışının nedenleri olarak sıralanabilmektedir. Yıllardan beri bu üretim açığını kapatabilecek bir çözüm bulunamamıştır. Bu durum, ithalata bağımlı bitkisel yağ sektörümüzü, dünya pazarındaki dalgalanmalara karşı kırılgan kılmaktadır.

Diğer yandan son yıllarda bitkisel yağlar, gıda sektörü dışında biyodizel üretiminde kullanılmasıyla birlikte enerji sektörünün de hammaddesi haline gelmiştir. Diğer bir ifadeyle artık bitkisel yağlar; gıda, enerji ve kimyasal sektörlerde yoğun olarak

kullanılan stratejik üründür. Bitkisel yağ sektörümüzde hedef, gelecek yıllarda dışa bağımlılığın azaltılmasıdır. Türkiye’de bitkisel yağ sanayinin temel sorunu, hammaddede dışa bağımlılıktır.

Ülkemizdeki yağlı tohum ve margarin işleme kapasitesinin %50 dolayında kullanıldığı dikkate alındığında, ithalatın tohum olarak yapılması, önemli bir kazanç sağlayacaktır.

Ancak son yıllarda giderek artan ve az gelişmiş ülkelerde büyük sorunlar yaratabilecek olan küresel gıda ihtiyacı göz önüne alındığında, yağlı tohum üretiminin yakıt amacıyla kullanılmasının tarım sektörünü olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

Ayçiçeği tarımı Trakya Bölgesindeki alanlar dışındaki Orta Anadolu’da daha çok çerezlik ayçiçeği üretimine yönelik yapılmaktadır. Ayçiçeği tarımı için ülkemizde uygun ekolojik koşullar olmasına rağmen ekim alanı arttırılamamaktadır.

Bu sorunun aşılabilmesi için potansiyel olarak Karadeniz Bölgesinin iç kısımlarında yeralan iller ile İç Anadolu Bölgesinde yeralan Konya, Aksaray ve Karaman gibi illerin sulanabilen alanlarında ayçiçeği tarımı yapılabilir.

Ayçiçeğinin özellikle İç Anadolu Bölgesinde şekerpancarı ile ekim nöbetine girmesi veya şekerpancarı ekiminin sınırlandırıldığı alanlarda bu bitkinin yerine ekilmesi ülkemiz ayçiçeği üretiminin artmasına önemli katkıda bulunacaktır. Aynı şekilde Ege Bölgesinde buğday, arpa hasadını takiben ayçiçeğinin daha geniş olarak yer alması da ekim alanı artışına katkı sağlayacaktır.

Ülkemizde ayçiçeğinde hibrit tohum kullanım oranı hemen hemen % 100 seviyesinde olmasına rağmen ekimi yapılan hibrit çeşitlerin yağ oranları düşüktür.

Bu konuda yağ oranları yüksek hibrit tohumların kullanımı arttırılmalı ve ekolojik koşullara, bölgelere uygun olarak üretilmeleri sağlanmalıdır.

Son yıllarda artan rafine ayçiçek yağı ihracat potansiyeli ve biyodizel sektörden gelecek talepler de dikkate alınırca ülkemiz yağlık ayçiçeği üretiminin en az 2,0-2,5 milyon ton olması gerekmektedir.

Ülkemiz yağlık ayçiçeği kırma kapasitesi 1-1,5 milyon ton seviyesinde olup, hammadde yetersizliği ve ithal ham ayçiçek yağı ile rekabet edilememesi nedeniyle bu kapasitenin en fazla % 50’si aktif olarak kullanılabilir.

Biyodizel için uygun Oleik tip ayçiçeği üretimi yaygınlaştırılmalı ve desteklenerek teşvik edilmelidir.

Ülkemizde bölgeler itibariyle ve ürün desenleri içinde yağlı tohumlar üretimine de yer verilmelidir. Türkiye’nin ayçiçeği potansiyel üretim alanı 1.450.000 ha’dır. Ancak bu potansiyel üretim alanının yaklaşık 650.000 ha’dan yararlanılmaktadır. Aradaki oluşan 800.000 ha’lık alana ayçiçeği ekilir ve ortalama olarakda verim 170 kg/da olur ise ayçiçeğinde yıllık 1.450.000 ton üretim değerine ulaşılabilir böylece de ülkemizin ithalat ile karşılanan bitkisel yağ açığı karşılanmış olacaktır.

Türkiye’nin bitkisel yağ ihtiyacı, nüfus artışına ve kişi başına tüketilen yağ oranının yükselmesine paralel olarak artış göstermektedir. BM Gıda ve Tarım Örgütü’nün (FAO) 2012- 2021 Tarımsal Öngörüler Raporunda, ham petrol fiyatlarındaki değişimler, zorunlu biyoyakıt uygulamaları ve güçlü gıda talebi nedeniyle önümüzdeki on yılda yağlı tohum ve türevlerinin fiyatlarında nominal artış olacağı beklentisine yer verilmektedir. Son olarak; Yağlı tohumlar ve bitkisel yağ fiyatlarının artan gıda ve enerji (biyoyakıt) talebi doğrultusunda yükselme eğiliminde olacağı düşünülmektedir.